

Podporna gradiva za učitelje pri vključevanju otrok in mladostnikov iz ranljivih skupin

PODPORA GIBALNO OVIRANIM UČENCEM

1

Avtorice:

Dragana Žunič, Zavod RS za šolstvo

dr. Tjaša Filipčič, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Suzana Krajnc Joldić, CIRIUS Kamnik

Sanja Brumen, CIRIUS Kamnik

Nina Pantić Čehajić, CIRIUS Kamnik

Nataša Petrović, CIRIUS Kamnik

Urednica: **Kristina Bratina**

Jezikovni pregled: **Vera Jakopič**

Izdajatelj in založnik: **Zavod RS za šolstvo**

Predstavnica: **Jasna Rojc**

Urednica založbe: **Barbara Jarc**

Spletna izdaja

Ljubljana, 2025

Publikacija je brezplačna.

Publikacija je dosegljiva na: www.zrss.si/pdf/Podpora_gibalno_oviranim_ucencem.pdf

CIP

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

PODPORA GIBALNO OVIRANIM UČENCEM

Gibalno ovirani učenci so zelo heterogena skupina z različnimi poškodbami (okvarami) in obolenji osrednjega živčevja, s poškodbami, anomalijami rok in/ali nog ter obolenji perifernega gibalnega aparata. Večina gibalno oviranih učencev ima primanjkljaj na senzoričnem in propioceptivnem področju, predvsem v zaznavanju telesne sheme. Lahko imajo pridružene težave (na intelektualnem, spoznavnem, govorno-jezikovnem, senzomotoričnem in čustveno-vedenjskem področju), ki vplivajo na organizacijo, načrtovanje in izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa.

Za uspešno vključevanje ti učenci potrebujejo:

- individualno prilagojene pripomočke, opremo, prilagoditve pouka ter občasno ali stalno pomoč druge osebe,
- ustrezno urejeno šolsko okolje (arhitektonske prilagoditve),
- prilagojen delovni prostor.

Področja in vrste težav

Področje	Težave
Splošne značilnosti učenja	Upočasnjeno tempo dela.
Pisanje in opismenjevanje	Težave v grobi in drobni motoriki, slabše vidno zaznavanje in vidno-motorična koordinacija; nepravilen prijem pisala, neustrezna oblika in velikost črk; težave z držo in stabilnostjo; hitra utrujenost.
Branje	Težave pri sledenju besedilu s prstom in očmi (prehitevanje, zaostajanje, izgubljanje med vrsticami); hitra utrujenost; slabša koncentracija; vpliv motečih zunanjih dejavnikov (svetloba, bleščanje, hrup).
Matematika in miselni procesi	Slabše usvojene količinske in številske predstave; težave s prostorsko predstavljalnostjo in logičnim sklepanjem; omejene praktične izkušnje z okolico.

Pri športu je nujen individualiziran pristop z uporabo prilagojenih metod in pripomočkov, saj je cilj **vključevanje v gibalne dejavnosti** v največji možni meri.

Organizacija in izvajanje pouka z gibalno oviranimi učenci

Organizacija prostora

- Prilagoditev šolskih prostorov za **nemoteno prehajanje** učenca in ustrezen dostop (zagotovi šola),

- večji toaletni prostor s širšim vhodom ter potrebnimi pripomočki,
- urejenost delovnega prostora,
- **prilagojena miza** ter višina in globina stola,
- stalni **sedežni red** in prostor,
- dodatna miza za IKT, individualne pripomočke in opremo,
- možnost umika učenca ob spremstvu druge osebe.

Uporaba pripomočkov in opreme

- Uporaba osebnih medicinskih pripomočkov za gibanje,
- uporaba neдрseče folije pri delu za mizo,
- **prilagojena pisala**, pripomočki za risanje, škarje, stikala, vmesniki,
- prilagojeno geometrijsko in tehnično orodje,
- učni pripomočki za ponazoritev učne snovi,
- **vnapij pripravljeni izročki/povzetki/grafične opore** ali učni listi,
- poudarjene **ključne besede** v navodilu in besedilu,
- **delitev kompleksnih navodil** po korakih,
- povečana velikost črk, niserifne pisave in večji razmik med vrsticami in nalogami,
- **nazoren, kontrasten in barvni slikovni prikaz**,
- učno gradivo na izbranem formatu papirja,
- prepis z lista namesto s table,
- **uporaba ustreznega stojala za branje ali pisanje**,
- uporaba bralnega ravnala,
- za zapis črk pri opismenjevanju posebej oblikovani listi z omejenim prostorom za zapis,
- uporaba enostavnega računalja od vključno 6. razreda naprej,
- uporaba vizualnih opor,
- **uporaba postopkovnikov** oziroma nazornih zgledov s koraki reševanja,
- preglednice za pretvarjanje merskih enot (od 3. do 9. razreda),
- **raba osebnih računalniških naprav** za zapis učne snovi in/ali uporaba prilagojene IKT,
- možnost uporabe podporne tehnologije pri branju,
- možnost uporabe elektronskega slovarja (na primer pri tujem jeziku),
- **uporaba slovarčka pojmov** (učenec ga pripravi sam ali skupaj z učiteljem),
- po potrebi dodatne namizne luči,
- po potrebi pomoč bralca in/ali zapisovalca.

Podpora pri socialnem vključevanju in razvoju samostojnosti

- **Spodbujanje učenčeve aktivne, enakovredne vloge pri skupinskih dejavnostih**,
- **gradnja socialne vključenosti in samostojnosti** na učenčevih močnih področjih,
- predstavitev značilnosti gibalne oviranosti in prilagoditev sošolcem,
- podpora učencu pri predstavitvi primanjkljaja in prilagoditev sošolcem (v dogovoru s starši, razrednikom in učiteljem DSP),
- **pozornost na socialno izključevanje**, zasmehovanje, spletno nasilje ter hitro reševanje tovrstnih pojavov,

- **spodbujanje učenčeve rezilientnosti – psihične odpornosti,**
- omogočanje izkušenj, da zmore sam,
- pomoč učencu pri razumevanju vzrokov ali posledic lastnega vedenja,
- spodbujanje učenca k samorefleksiji in pomoč pri uravnavanju lastnega vedenja,
- **učenje prevzemanja odgovornosti za svoje učno delo in vedenje,**
- krepitev občutka zadovoljstva in realnih pričakovanj ter zahtev do sebe,
- razvijanje samozaupanja v lastne zmožnosti ob spopadanju z različnimi izzivi,
- **opolnomočenje učenca** o vrsti in lokaciji hranjenja njegovih zdravil in medicinskih pripomočkov.

Prilagoditve pri poučevanju

- Upoštevanje **načela postopnosti in nazornosti** pri poučevanju,
- podajanje **kratkih, enoznačnih navodil**,
- usmerjanje učenca pri organizaciji šolskega dela, pri urejanju učne snovi,
- po potrebi vsaka naloga ali besedilo v svojem okvirju ali na listu ter označen rob na listu,
- **več krajših odmorov** med poukom in/ali dejavnostmi,
- omogočanje učencu večkratne spremembe položaja med poukom,
- **zmanjšan obseg šolskega dela**, sprotno prilagajanje navodil in zahtev,
- **podaljšan čas** pri šolskem delu,
- količinsko prilagojene domače naloge,
- če učenec ne zmore samostojnega načrtovanja in dela s pripomočki in/ali orodji, lahko podaja navodila učitelj ali spremljevalec,
- **znižani kriteriji natančnosti** (pri učnih vsebinah, ki vključujejo merjenje, skiciranje, označevanje, odčitavanje, načrtovanje in drugo),
- če težje in težko gibalno oviranemu učencu pri različnih predmetih ni mogoče oceniti praktičnega in teoretičnega znanja, je učenec pri tem predmetu **lahko neocenjen**, vendar vključen v pouk (na primer šport, tehnika in tehnologija ...).

Prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja

- **Datumsko, časovno in vsebinsko napovedano ocenjevanje znanja,**
- **možnost podaljšanega časa** pri ocenjevanju do največ 100 % (ocenjevanje se izvaja v enem delu; možnost vmesnih odmorov, ki se ne štejejo v čas ocenjevanja),
- pri sopojavljanju z motnjo pozornosti s hiperaktivnostjo in zaradi drugih dolgotrajnih bolezni lahko učenec piše **pisni preizkus v dveh delih isti dan ali v različnih dnevih** in pridobi eno oceno,
- **ocenjevanje lahko poteka tudi zunaj oddelka**, v prilagojenem prostoru,
- **ustno ocenjevanje naj bo vizualno podkrepljeno**,
- usmerjanje pozornosti pri preverjanju in ocenjevanju znanja,
- sprotno preverjanje razumevanja navodil in po potrebi dodatna razlaga, razen ko se preverja in ocenjuje bralno razumevanje,
- uporaba vizualnih opor,
- **postopkovniki oziroma nazorni zgledi** s koraki pri reševanju nalog,
- preglednice za pretvarjanje merskih enot (od 3. do 9. razreda),

- uporaba enostavnega računalja od vključno 6. razreda naprej,
- upoštevanje individualnega tempa pri zapisovanju,
- **podvprašanja** pri ustnem ocenjevanju,
- možnost ustne dopolnitve nečitljivega zapisa,
- **toleranca do pravopisnih napak**, kadar pravopis ni predmet ocenjevanja,
- toleranca do napak pri zapisu v tujem jeziku,
- **toleranca do nenatančnosti** pri tehničnem in geometrijskem risanju (5–10 stopinj, 5–10 milimetrov),
- toleranca do specifičnih napak pri zapisu matematičnih znakov, števk ...,
- **nadomestne naloge** za tiste naloge, ki temeljijo predvsem na gibalnih sposobnostih,
- pomoč bralca in/ali zapisovalca,
- reševanje pisnih preizkusov z uporabo osebnih računalniških naprav.

Sestava pisnega preizkusa znanja

- Poudarjene **ključne besede** v navodilih,
- **delitev kompleksnih navodil** po korakih,
- povečana velikost črk in večji razmik med vrsticami in nalogami,
- **nazoren, kontrasten in barvni slikovni prikaz**,
- vsaka naloga ali besedilo v svojem okvirju ter označen rob na listu,
- vsaka naloga na svojem listu,
- pisno preverjanje in ocenjevanje na izbranem formatu papirja in postavitvi,
- po potrebi ustrezna podlaga preizkusa (mat ali pastelna),
- označitev nalog, ki ocenjujejo minimalne standarde znanja,
- možnost **reševanja pisnega preizkusa z uporabo osebnih računalniških naprav**.

Posebnosti pri ocenjevanju znanja

- **Možnost neocenjenosti** težje in težko gibalno oviranih učencev pri vsebinah, ki zahtevajo grobo gibalne in fine motorične sposobnosti,
- učenec naj bo **vključen po svojih zmožnostih** z aktivnim sodelovanjem pri pouku,
- možnost **zmanjšanega števila ocen** pri predmetnih vsebinah, ki temeljijo predvsem na učenčevih gibalnih sposobnostih.

Preverjanje in ocenjevanje znanja pri predmetu šport

- Ocenjeno je učenčevo **gibalno znanje in ne sposobnosti**,
- če gibalno oviran učenec ne more opraviti določene praktične športne dejavnosti, se ocenjuje teoretično in za učenca uporabno znanje,
- **ocenjevanje osebnega napredka** pri prilagojenem izvajanju športne dejavnosti,
- večina ocen je pridobljena pri gibalnih nalogah, ki jih učenec lažje izvede,
- zagotovitev **prilagojene izvedbe nalog** in prilagoditev športne opreme ter pripomočkov.

Vloga spremljevalca

Spremljevalec za fizično pomoč učenca občasno ali stalno fizično podpira pri vključevanju v obvezni in razširjeni program v vzgojno-izobraževalnem procesu. Njegova vloga je **podporna**, usmerjena v **spodbujanje samostojnosti** učenca, ne nadomeščanje njegovih nalog. Naloge spremljevalca določi strokovna skupina v **individualiziranem programu (IP)**, te pa se spreminjajo glede na učenčev napredek. Spremljevalec sodeluje s strokovno skupino s svojimi opažanji o učenčevem funkcioniranju. Zavezan je **etičnemu kodeksu in varovanju osebnih podatkov**. Pomembno je redno **dodatno usposabljanje** spremljevalca zaradi raznovrstnih in specifičnih vzgojno-izobraževalnih potreb učencev.

Naloge spremljevalca obsegajo:

- **neposredno fizično pomoč in spremstvo** (gibanje, orientacija, prehranjevanje, skrb zase),
- **podporo pri pouku** (priprava gradiv, uporaba IKT, prilagoditve),
- **skrb za varnost** (odprava ovir na poti, spremstvo),
- **podporo pri socialnih, komunikacijskih spretnostih** (spodbujanje interakcij),
- **podporo pri razvoju samostojnosti** (postopno zmanjševanje pomoči).